

INGLIZ VA O‘ZBEK ROMANLARIDA DO‘STLIK VA SODIQLIK MAVZUSI

*Maxsudaxon Abbasovna Saidova**Katta o‘qituvchi, Oriental universiteti, Toshkent**To‘lqinova Mahfuza**Ingliz filologiyasi 201 guruh talabasi, Oriental universiteti, Toshkent*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek romanlarida do‘stlik va sodiqlik mavzusining badiiy talqini qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida har ikki adabiyotda do‘stlikning insoniy qadriyat sifatidagi o‘rni, qahramonlar o‘rtasidagi sodiqlik munosabatlari hamda bu tushunchalarning milliy mentalitet va madaniy qarashlar bilan bog‘liqligi yoritib beriladi. Ingliz romanlarida do‘stlik ko‘pincha shaxsiy erkinlik, individual tanlov va axloqiy mas‘uliyat bilan bog‘liq holda tasvirlansa, o‘zbek romanlarida u jamoaviylik, mehr-oqibat va vafodorlik g‘oyalari bilan uyg‘un holda aks etadi. Maqolada badiiy obrazlar, syujet va konfliktlar orqali do‘stlik va sodiqlik mavzusining ifodalanish usullari tahlil qilinib, umumiy va farqli jihatlar aniqlanadi.

Kalit so‘zlar: do‘stlik, sodiqlik, ingliz adabiyoti, o‘zbek adabiyoti, roman janri, qiyosiy tahlil, badiiy obraz, milliy qadriyatlar, insoniy munosabatlar

Kirish: Jahon adabiyotida roman janri inson ruhiyati, ijtimoiy munosabatlar va axloqiy qadriyatlarni badiiy jihatdan yoritishda muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, do‘stlik va sodiqlik kabi umuminsoniy tushunchalar turli xalqlar adabiyotida milliy mentalitet, tarixiy tajriba hamda madaniy an‘analar asosida o‘ziga xos tarzda talqin etiladi. Ushbu mavzular adabiy asarlarda qahramonlar xarakterini ochish, syujet rivojini ta‘minlash va muallif g‘oyasini ifodalashda yetakchi badiiy vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Ingliz va o‘zbek adabiyoti romanlarida do‘stlik va sodiqlik masalasi turli ijtimoiy-madaniy muhit ta‘sirida shakllangan bo‘lib, ularni qiyosiy o‘rganish adabiyotshunoslik uchun muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi. Ingliz romanlarida bu mavzular ko‘pincha shaxs erkinligi, individual mas‘uliyat va axloqiy tanlov bilan bog‘liq holda tasvirlansa, o‘zbek romanlarida do‘stlik va sodiqlik jamoaviylik, vafodorlik, mehr-oqibat hamda milliy qadriyatlar bilan chambarchas aloqada yoritiladi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globallashtirish jarayonida turli madaniyatlar o‘rtasidagi adabiy aloqalar kuchayib borayotgan bir sharoitda umuminsoniy qadriyatlarining badiiy talqinini qiyosiy jihatdan tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi ingliz va o‘zbek romanlarida do‘stlik va sodiqlik mavzusining badiiy ifodalanish xususiyatlarini aniqlash, ularning o‘xshash va farqli jihatlarini ochib berishdan iborat. Tadqiqot davomida qiyosiy-tahlil, tavsifiy hamda interpretatsion metodlardan foydalaniladi.

Asosiy qism: Ingliz adabiyotida roman janri do‘stlik va sodiqlik kabi axloqiy tushunchalarni shaxsiy tajriba, individual tanlov va ijtimoiy mas‘uliyat bilan bog‘liq holda yoritishi bilan ajralib turadi. Ingliz romanlarida do‘stlik ko‘pincha qahramonlarning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari hamda murakkab hayotiy vaziyatlarda qilgan axloqiy tanlovlari orqali ochib beriladi. Bunday asarlarda sodiqlik faqatgina shaxslararo munosabat emas, balki insonning o‘z prinsiplariga, vijdoniga va axloqiy qadriyatlariga bo‘lgan sadoqati sifatida ham talqin etiladi.

Ingliz romanlarida do'stlik o'rtasidagi munosabatlar tenglik va o'zaro hurmat tamoyillariga asoslanadi. Do'stlik ko'pincha sinovlar orqali mustahkamlanadi, xiyonat yoki manfaatparastlik esa qoralangan hodisa sifatida tasvirlanadi. Mualliflar do'stlik va sodiqlikni qahramonlar xarakterini ochuvchi muhim badiiy vosita sifatida qo'llab, insoniy munosabatlarning murakkabligini ko'rsatishga intiladilar.

O'zbek adabiyotida do'stlik va sodiqlik mavzusi asosan milliy qadriyatlar, an'anaviy axloqiy me'yorlar hamda jamoaviylik g'oyalari bilan uyg'un holda tasvirlanadi. O'zbek romanlarida do'stlik nafaqat ikki shaxs o'rtasidagi munosabat, balki insonning jamiyat, oila va Vatanga bo'lgan sadoqati bilan ham chambarchas bog'liq holda yoritiladi. Sodiqlik tushunchasi esa vafodorlik, va'daga sodiq qolish, og'ir vaziyatlarda do'stni tashlab ketmaslik kabi fazilatlar orqali namoyon bo'ladi.

O'zbek romanlarida do'stlik ko'pincha hayotiy sinovlar, tarixiy voqealar yoki ijtimoiy muammolar fonida tasvirlanib, qahramonlarning ma'naviy yetukligini belgilovchi mezon sifatida xizmat qiladi. Do'stlik o'rtasidagi munosabatlar mehr-oqibat, fidoyilik va o'zaro mas'uliyat asosida quriladi. Bu esa o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan axloqiy qarashlari va milliy mentalitetini aks ettiradi.

Ingliz va o'zbek romanlarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har ikki adabiyotda do'stlik va sodiqlik umuminsoniy qadriyat sifatida e'tirof etiladi. Har ikki adabiy an'anada ham bu tushunchalar qahramonlarning axloqiy qiyofasini belgilashda muhim rol o'ynaydi. Do'stga xiyonat qilish, sodiqlikni yo'qotish salbiy hodisa sifatida baholanadi.

Shu bilan birga, farqli jihatlar ham mavjud. Ingliz romanlarida do'stlik ko'proq individual shaxsiy munosabatlar doirasida talqin etilib, shaxs erkinligi va mustaqil tanlov bilan bog'liq holda tasvirlansa, o'zbek romanlarida u jamoaviylik, ijtimoiy burch va milliy qadriyatlar bilan uzviy aloqada yoritiladi. O'zbek adabiyotida sodiqlik ko'pincha fidoyilik va o'zini qurbon qilish darajasiga ko'tarilsa, ingliz romanlarida u axloqiy muvozanat va shaxsiy mas'uliyat nuqtayi nazaridan baholanadi.

Tahlil va natijalar: Olib borilgan qiyosiy-adabiy tahlil natijasida ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlik mavzusi muhim badiiy-axloqiy kategoriya sifatida namoyon bo'lishi aniqlandi. Har ikki adabiy an'anada ham ushbu tushunchalar qahramonlar xarakterini ochish, syujet rivojini ta'minlash hamda muallifning g'oyaviy niyatini ifodalashda yetakchi o'rin tutadi.

Tahlil jarayonida ingliz romanlarida do'stlik asosan shaxslararo munosabatlar doirasida, individual tanlov va axloqiy mas'uliyat bilan bog'liq holda tasvirlanishi kuzatildi. Bunday asarlarda sodiqlik qahramonning o'z e'tiqodi, vijdoni va axloqiy prinsiplariga sadoqati orqali namoyon bo'lib, do'stlik munosabatlari ko'pincha hayotiy sinovlar orqali baholanadi. Natijada ingliz romanlarida do'stlik shaxs erkinligi va ma'naviy mustaqillikni aks ettiruvchi badiiy vosita sifatida talqin etiladi.

O'zbek romanlari tahlili esa do'stlik va sodiqlik tushunchalarining jamoaviylik, milliy qadriyatlar va ijtimoiy burch bilan chambarchas bog'liq ekanini ko'rsatdi. Ushbu adabiy an'anada sodiqlik vafodorlik, fidoyilik va do'st yo'lida o'z manfaatidan voz kechish kabi fazilatlar orqali ifodalanadi. Do'stlik munosabatlari ko'pincha tarixiy voqealar, ijtimoiy muammolar yoki murakkab hayotiy vaziyatlar fonida tasvirlanib, qahramonlarning ma'naviy yetukligini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlikning umumiy jihati ularning umuminsoniy axloqiy qadriyat sifatida e'tirof etilishidir. Har ikki adabiyotda ham do'stga xiyonat qilish, sodiqlikni yo'qotish salbiy hodisa sifatida baholanadi. Shu bilan birga, farqli jihatlar madaniy, tarixiy va mental omillar bilan belgilanadi: ingliz romanlarida do'stlik ko'proq shaxsiy munosabat sifatida talqin etilsa, o'zbek romanlarida u ijtimoiy va ma'naviy burch darajasiga ko'tariladi.

Umuman olganda, olib borilgan tahlil natijalari ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlik mavzusining badiiy ifodasi har xil shakl va usullarda namoyon bo'lsa-da, ularning asosiy g'oyaviy mohiyati insoniylik, axloqiy poklik va ma'naviy yetuklikni targ'ib etishga qaratilganini tasdiqlaydi. Mazkur xulosalar adabiyotshunoslikda qiyosiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa: Mazkur tadqiqot davomida ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlik mavzusining badiiy talqini qiyosiy jihatdan o'rganildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, har ikki adabiy an'anada ham do'stlik va sodiqlik umuminsoniy axloqiy qadriyat sifatida muhim o'rin egallaydi hamda qahramonlar xarakterini shakllantirishda, syujet rivojida va muallif g'oyasini ochib berishda yetakchi badiiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Ingliz romanlarida do'stlik va sodiqlik asosan shaxsiy erkinlik, individual tanlov va axloqiy mas'uliyat bilan bog'liq holda tasvirlanishi aniqlanib, bunday asarlarda sodiqlik insonning o'z prinsiplariga va vijdoniga sadoqati orqali namoyon bo'lishi qayd etildi. O'zbek romanlarida esa do'stlik va sodiqlik jamoaviylik, milliy qadriyatlar, vafodorlik va fidoyilik g'oyalari bilan uyg'un holda yoritilib, bu tushunchalar qahramonlarning ma'naviy yetukligini belgilovchi muhim mezon sifatida talqin etiladi.

Qiyosiy tahlil natijalari ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlik mavzusining umumiy va farqli jihatlarini aniqlash imkonini berdi. Umumiyliklar ularning umuminsoniy mohiyatida namoyon bo'lsa, farqlar esa har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, ijtimoiy muhit va milliy mentaliteti bilan izohlanadi. Shu jihatdan, mazkur tadqiqot natijalari adabiyotshunoslikda madaniyatlararo qiyosiy tahlilning ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek romanlarida do'stlik va sodiqlik mavzusi insoniy munosabatlarning eng muhim axloqiy asoslarini aks ettiruvchi badiiy vosita bo'lib, ushbu qadriyatlar bugungi globalashuv sharoitida ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Tadqiqot natijalari kelgusida roman janrini qiyosiy o'rganish, shuningdek, umuminsoniy va milliy qadriyatlar muammosini chuqurroq tadqiq etish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Abbasovna Saidova Maxsudaxon. 2025. "MOBIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TA'LIM: NAZARIYA VA AMALIYOT". *FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI | JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION* 4 (9):64-67. <https://mudarrisziyo.uz/index.php/innovatsiya/article/view/2836>.
2. Abdullayeva, M. (2025). Equity and Accessibility in Education Systems: A Global Perspective on Sdg 4 Implementation. *International Journal of Formal Education*, 4(12), 41–46. Retrieved from <https://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/6128>
3. Saidova, Makhsudakhon Abbasovna (2021). WAYS TO EVALUATE THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS AND ITS FORMATION. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1 (Special Issue 2), 168-172.

4. Saidova Maxsuda Abbasovna. XORIJIY TILLARNI O‘QITISHDA PRAGMATIK KOMPETENSIYADAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI// ILM FAN XABARNOMASI. 2024/11. -B.273-276
5. SAIDOVA MAKHSUDAKHON ABBASOVNA. TALABALARDA XORIJIY TILDA PRAGMATIK KOMPETENSIYAINING STRUKTURAVIY KOMPONENTLARINI SHAKLLANISHI// Научно-методический электронный журнал. Tilva adabiyot.uz 2024/5/1, Номер 9. - B240-242
6. Abbasovna, Saidova Makhsudakhon. "Die Entwicklung der pragmatischen Kompetenz durch Hörverstehen bei den Studierenden im DaF." International Scientific and Current Research Conferences. 2023.
7. Abbasovna, S. M. (2025). SOZIALFORMEN IM BILDUNGSPROZESS. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(1), 796-800.
8. SAIDOVA M. A. NEMIS TILINI MAQSADLI O‘QITISH USULLARI: TAXLIL VA NATIJA //PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI. – 2024. – T. 2. – №. 1. – C. 91-94.
9. Abbasovna S. M. The Development of Pragmatic Competence Through Listening Comprehension in Students of German as a Foreign Language //International Education Trend Issues. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 18-25.